

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫИ
ИЛИМ, ЖОГОРКУ БИЛИМ БЕРҮҮ ЖАНА ИННОВАЦИЯЛАР МИНИСТРИЛГИ

Б.БЕЙШЕНАЛИЕВА АТЫНДАГЫ
КЫРГЫЗ УЛУТТУК МАДАНИЯТ ЖАНА ИСКУССТВО УНИВЕРСИТЕТИ

МАКУЛДАШЫЛДЫ
Окумуштуулар Кеңеши

Протокол № 1 22 09 2025.

Б.Бейшеналиева атындагы Кыргыз улуттук маданият жана
искусство университети жөнүндө

ЖОБО

Бишкек-2025

1-глава. Жалпы жоболор

1. Б.Бейшеналиева атындағы Кыргыз улуттук маданият жана искусство университети жөнүндө жобо төмөнкү нормативдик документтердеги эрежелерди сактоо менен ишке ашырылат:

- КРнын "Билим берүү жөнүндөгү" мыйзамы;
- "Кыргыз Республикасынын кесиптик жогорку жана жогорку окуу жайынан кийинки билим берүү уюму жөнүндө ЖОБО" (Кыргыз Республикасынын Министрлер Кабинетинин 2025-жылдын 10-июнундағы №329 Кесиптик жогорку жана орто билим берүү жаатындағы ченемдик укуктук актыларды бекитүү жөнүндө токтому 1-тиркеме);
- КУМИУнун Уставы ж.б. нормативдик документтер.

2. Б.Бейшеналиева атындағы Кыргыз улуттук маданият жана искусство университети - Кыргыз Республикасынын кесиптик жогорку жана жогорку окуу жайынан кийинки билим берүү уюму деп эсептелинет. Б.Бейшеналиева атындағы Кыргыз улуттук маданият жана искусство университети жөнүндө жобо (мындан ары – Жобо) "Билим берүү жөнүндө" Кыргыз Республикасынын Мыйзамына ылайык иштелип чыккан жана кесиптик жогорку жана (же) жогорку окуу жайынан кийинки билим берүү уюму катары иштөө тартибин аныктайт.

3. Б.Бейшеналиева атындағы Кыргыз улуттук маданият жана искусство университети (мындан ары – КУМИУ) "Билим берүү жөнүндө" Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын негизинде кесиптик жогорку, жогорку окуу жайынан (мындан ары – ЖОЖ) кийинки жана кошумча билим берүү программаларын ишке ашыруу максатында түзүлгөн жана иштейт.

4. КУМИУ статусу боюнча:

- "Улуттук" статусу бар.

5. Кесиптик жогорку билим берүү (мындан ары – КЖБ) уюмдары түрлөрү боюнча категориясы:

- университет.

6. КУМИУ иштин негизги түрү катары билим берүү кызматтарын көрсөтүүчү, өз алдынча балансы жана өзүнүн аталышы жазылган мөөрү бар юридикалык жак болуп саналат.

КУМИУ менчиктин формасы боюнча:

- мамлекеттик.

7. КУМИУнун негизги милдеттери болуп төмөнкүлөр саналат:

1) адамдын интеллектуалдык, маданий жана адеп-ахлактык өнүгүүсүндөгү муктаждыктарды жогорку кесиптик же ЖОЖдан кийинки билим алуу аркылуу канаттандыруу;

2) илимий-педагогикалык кызматкерлер менен билим алуучулардын биргелешкен чыгармачылык иш-аракеттери аркылуу фундаменталдык жана колдонмо илимди жана искусствоны өнүктүрүү, алынган натыйжаларды билим алуу процессинде колдонуу;

3) жогорку кесиптик билими бар адистерди, ошондой эле жогорку квалификациялуу илимий-педагогикалык кадрларды даярдоо, кайра даярдоо жана квалификациясын жогорулатуу;

4) билим алуучуларда жарандык позицияны жана чыгармачылык активдүүлүкүтү калыптандыруу;

5) коомдун адеп-ахлактык, маданий жана илимий баалуулуктарын сактоо жана көбөйтүү;

6) калктын арасында билимди жайылтуу, мамлекеттин интеллектуалдык потенциалын жогорулатуу;

7) мамлекеттик КЖБ уюмдарында кадрларды даярдоого мамлекеттик заказды аткараруу.

8. КУМИУнун уставы “Билим берүү жөнүндө” Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын, Кыргыз Республикасынын башка ченемдик укук актыларынын жана ушул Жобонун негизинде иштелип чыгат.

Университеттин уставы Кыргыз Республикасынын Министрлер Кабинети (мындан ары – Министрлер Кабинети) тарабынан бекитилген типтүү уставга ылайык иштелип чыгат.

КУМИУнун уставы уюмдаштыруучу (уюмдаштыруучулар) тарабынан бекитилет жана Кыргыз Республикасынын мыйзамдарында белгиленген тартилте юридикалык жак катары мамлекеттик катоодон өтөт. Ушундай эле тартилте окуу жайдын уставына өзгөртүүлөр жана толуктоолор киргизилет.

9. Университетти бирге башкаруунун формасы болуп жалпы чогулуш, көзөмөлчүлүк, окумуштуулар, педагогикалык жана башка кенештер же комитеттер саналат.

Билим алуучулардын жана педагогикалык кызматкерлердин укуктарына жана мыйзамдуу кызыкчылыктарына тиешелүү болгон университетти башкаруу маселелери боюнча пикирлерин эске алуу максатында КУМИУда билим алуучулардын жана педагогикалык кызматкерлердин демилгеси боюнча билим алуучулар же студенттер кенештери, кесиптик бирликтер түзүлүшү мүмкүн.

Бирге башкаруу органдарын тандоо тартиби жана алардын компетенциясы Кыргыз Республикасынын кесиптик жогорку билим берүү жаатындагы мыйзамдары жана КУМИУнун Уставы менен аныкталат.

2-глава. КУМИУнун классификациялоо критерийлери

10. “Улуттук” статусу бар университет катары критерийлери:

- жакынкы беш жылга өнүктүрүү программасынын долбоорунун болушу;
- өлкөнүн алдынкы илимий жана методикалык борбору болуу;
- беш жылда бир жолудан кем эмес окутуучулардын квалификациясын жогорулатууну камсыз кылуу;
- негизги жумуш орду университет болуп саналган окутуучулардын санынан илимий даражасы жана илимий наамы бар окутуучулардын үлүшү 70 %дан кем эмес;
- ЖОЖдон кийинки билим берүү программалары боюнча окуган магистранттардын жана докторанттардын үлүшү билим алуучулардын жалпы контингентинин 15 %дан кем эмеси;
- Times Higher Education World University Rankings рейтингине ылайык дүйнөдөгү эң мыкты 200 университеттин катарына кирген чет өлкөлүк өнөктөш ЖОЖдордун катышуусу менен иштелип чыккан ЖОЖдон кийинки билим берүү программаларынын үлүшү 20 %дан кем эмес;
- чакырылган чет өлкөлүк окутуучулардын жана изилдөөчүлөрдүн илимий-педагогикалык кызматкерлердин жалпы санындагы үлүшү 5 %дан кем эмес;
- чет өлкөлүк окутуучулар/изилдөөчүлөр менен авторлош болгон илимий макалалардын үлүшү ақыркы үч жылдын ичинде Web of Science же Scopus индекстелген эл аралык рейтингдик журналдарда жарыяланган илимий макалалардын жалпы санынын 10 %нан кем эмес;
- бир илимдин доктору же эки илимдин кандидаты же эки философия (PhD) доктору/тиешелүү адистиктин/багыттын профили боюнча же адистиктин/багыттын тиешелүү профили боюнча доктор;
- Web of Science же Scopus менен индекстелген эл аралык рейтингдик журналдарда ақыркы үч жылдын ичинде жарыяланган илимий макалалардын санынын илимий-педагогикалык кызматкерлердин жалпы санына карата катышы 1:3 кем эмес;
- Web of Science же Scopus менен индекстелген эл аралык рейтингдик журналдарда ақыркы беш жылдын ичинде жарыяланган илимий макалаларды баып чыгаруунун ортоочо деңгээли 2.0 кем эмес;

– илимий-педагогикалық кызматкерлердин бирдигине ақыркы үч жылдын ичинде жеке компаниялар, уюмдар жана фонддор (анын ичинде эл аралық) үчүн иштерди аткаруунун/кызматтарды көрсөтүүнүн натыйжасында алышкан жалпы кирешенин суммасы кирешенин 5–10 % кем эмес.

11. Университетти баалоо критерийлери:

1) багыттардын/адистиктердин үч жана андан көп топтору боюнча жогорку кесиптик жана ЖОЖдон кийинки билим берүү программаларын ишке ашыруу;

2) илимдин кенири спектри боюнча фундаменталдык жана колдонмо изилдөөлөрдү жүргүзүү;

3) адистерди даярдоону, кайра даярдоону, жогорку кесиптик билими бар кызматкерлердин квалификациясын жогорулатууну, ошондой эле илимий жана илимий-педагогикалық кызматкерлерди (кандидаттарды, илимдин докторлорун, философия докторлорун (PhD)/профиль боюнча докторлорду) даярдоону жүзөгө ашыруу;

4) өзүнүн ишинин профили боюнча илимий жана илимий-методикалык борбор болуп саналуу;

5) экономиканын реалдуу секторунда илимий билимдерди жана технологияларды трансформациялоо жана колдонуу;

6) беш жылда бир жолудан кем эмес окутуучулардын квалификациясын жогорулатууну камсыз кылуу;

7) илимий жана методикалык борбор болуу;

8) негизги жумуш орду университет болуп саналган окутуучулардын санынан илимий даражасы жана илимий наамы бар окутуучулардын үлүшү 50 %дан кем эмес;

9) бир илимдин докторунун же эки илимдин кандидатынын же эки философия докторунун (PhD)/тиешелүү адистиктин профили боюнча же адистиктин тиешелүү профили боюнча доктордун болушу.

3-глава. КУМИУну башкаруу

12. Университетте түздөн-түз жетекчилики ректор жүзөгө ашырат.

13. КУМИУ жетекчиси кесиптик жогорку билим берүү чөйрөсүндөгү ыйгарым укуктуу мамлекеттик органдын (мындан ары – ыйгарым укуктуу мамлекеттик орган) жетекчисинин сунушу боюнча Кыргыз Республикасынын Президенти тарабынан кызматка дайындалат жана бошотулат.

КУМИУнун ректорун кызматка дайындоо жана бошотуу, анын ичинде мөөнөтүнөн мурда бошотуу тартиби Министрлер Кабинети тарабынан аныкталат.

14. КУМИУнун жетекчисинин кызмат ордуна квалификациялык талаптар Министрлер Кабинети тарабынан аныкталат.

15. Университеттеги жетекчиси кызматка беш жылдык мөөнөткө дайындалат. Бир эле адам университеттеги жетекчисинин ишин жалпысынан алганда он жылдан ашык жүргүзө албайт.

16. Университеттин жетекчиси кызмат ордунан бошотулган учурда ыйгарым укуктуу мамлекеттик орган анын милдеттерин аткарууну жаңы жетекчи дайындалганга чейин жетекчинин орун басарларынын бирине убактылуу жүктөйт. Окуу жайдын жетекчисинин милдетин аткаруучу билим берүү уюмунун кызматкерлерин кызмат ордунан бошотууга же дайындоого укугу жок.

17. Окуу иштери боюнча проректору КУМИУнун жетекчисинин сунушу боюнча ыйгарым укуктуу мамлекеттик органы тарабынан дайындалат жана бошотулат. Университеттин окуу иштери боюнча проректорун кошпогондо, проректорлор КУМИУнун жетекчиси тарабынан кызматка дайындалат жана бошотулат.

КУМИУнун түзүмдүк бөлүмдөрүнүн жетекчилери, тийиштүү профилдеги илимий даражасы бар адистердин ичинен контракттык-конкурстук негизде уставта белгиленген тартипте дайындалат.

18. Университеттин жетекчиси төмөнкү учурларда мөөнөтүнөн мурда ээлеген кызматынан бошотулат:

- Университет аккредитациядан өтпөсө же анын статусу төмөндөсө;
- Университеттин жетекчилиги белгиленген тартилте аныкталган окуу, илимий, финансы-чарбалык иш жана кадрлар менен иштөө чөйрөсүндөгү Кыргыз Республикасынын мыйзамдарын бузса.

КУМИУнун жетекчиси мөөнөтүнөн мурда бошотулганда тиешелүү иш участогу үчүн түздөн-түз жооп берген анын орун басарлары да кызматтан бошотулат.

19. Университеттин ректору:

- Окуу жайдын ишинин натыйжалары, билим берүүнүн жана адистерди даярдоонун сапатынын мамлекеттик билим берүү стандарттарынын талаптарына шайкештиги, илимий, финансылык жана чарба иштеринин натыйжалары үчүн жооптуу;
- билим берүү уюмунун атынан башка бардык уюмдарда аракеттенет, анын мүлкүн жана акча каражаттарын тескейт, келишимдерди түзөт, ишеним каттарды берет, банктарда эсептерди ачат жана кредиттерди тескөөчү болуп саналат;
- Университеттин уставына ылайык кадрдык курамын жана түзүмүн калыптандырат;
- компетенциясынын чегинде бардык кызматкерлер жана билим алуучулар үчүн аткаруу милдеттүү болгон буйруктарды чыгарат, көрсөтмөлөрдү берет;
- Устав боюнча каралган башка функцияларды жана ыйгарым укуктарды аткарат.

20. КУМИУ билим берүү, административдик, финансы-экономикалык ишти өз алдынча жүзөгө ашырууга, башкаруу чечимдерин, анын ичинде адам ресурстарын жана активдерди башкаруу маселелеринде чечимдерди кабыл алууга, “Билим берүү жөнүндө” Кыргыз Республикасынын Мыйзамына жана университеттин уставына ылайык билим берүү жана башка ишти колдоо жана өнүктүрүү үчүн бюджеттик жана атайын каражаттарды тескөөгө укуктуу. Университеттин окуу процессин, илимий жана чарбалык ишин уюштурууга мамлекеттик бийлик жана башкаруу органдарынын кийлигишүүсүнө Кыргыз Республикасынын ченемдик укуктук актыларында каралган учурларда гана жол берилет.

21. Университет өзүнүн ишинин натыйжалары боюнча бухгалтердик жана статистикалык эсепке алууну жүзөгө ашырат жана белгиленген тартилте ал карамагында болгон мамлекеттик башкаруу органдарына жана статистика мекемелерине отчет берет.

4-глава. Университетти түзүү, кайра уюштуруу жана жоюу тартиби

22. КУМИУнун башкаруу, кайра уюштуруу жана жоюу Кыргыз Республикасынын жарандык мыйзамдары жана устав менен жөнгө салынат.

23. КУМИУнун уюмдаштыруучулары болуп Министрлер Кабинети, ыйгарым укуктуу мамлекеттик орган жана башка мамлекеттик органдар саналат.

24. КЖБ уому тийиштүү окуу жана материалдык-техникалык база, илимий-педагогикалык кадрлар, окуу-методикалык жана маалыматтык камсыздоо болгондо уюмдаштырылышы мүмкүн.

25. Университет ЖОЖдон кийинки кесиптик билим берүү программасын ишке ашыруу (изденүүчүлөрдү, аспиранттарды, докторанттарды ж.б. даярдоо) укугуна аккредитациядан өткөндөн кийин ээ болот.

26. Кесиптик билим берүү программаларды лицензиялоо, аккредитациялоо тартиби Министрлер Кабинети бекиткен лицензиялоо жана аккредитациялоо жөнүндө жоболор менен аныкталат.

27. Университеттин түзүмү жана статусу өзгөргөндө КУМИУнун уставына тиешелүү өзгөртүүлөр (толуктоолор) киргизилет.

5-глава. Университеттин түзүмү

28. КУМИУнун түзүмүн ушул Жободо жана уставда белгиленген тартилте, аларда болгон каражаттардын чегинде түзөт. КЖБ уюмдарында юридикалық жактын статусу бар түзүмдүк бөлүмдер же аларга мүлк бөлүп берүү менен филиалдар түзүлүшү мүмкүн. Юридикалық жактын статусу бар түзүмдүк бөлүмдер жана филиалдар университет тарабынан Кыргыз Республикасынын жарандык мыйзамдарында белгиленген тартилте түзүлөт, кайра уюштурулат жана жоюлат.

29. Университеттин түзүмдүк бөлүмдөрү филиалдарды жана башка бөлүмдердү түзүүгө укугу жок.

30. Университеттин түзүмдүк бөлүмдөрү белгиленген тартилте жогорку кесиптик билим берүү программаларын, ошондой эле кошумча жана ЖОЖдон кийинки билим берүү программаларын ишке ашыра алат.

31. Университеттин, анын ичинде бардык түзүмдүк бөлүмдөрү бирдиктүү окуу-илимий-өндүрүштүк комплекс катары иштейт. Окуу-илимий-өндүрүштүк комплекс катары университеттин түзүмдүк бөлүмдөрүнүн ортосундагы мамилелердин формалары уставда белгиленет.

32. Университет өзү түзгөн түзүмдүк бөлүмдөрдөгү окуу жана илимий процесстердин натыйжалуулугуна жана сапатына, ошондой эле түзүмдүк бөлүмдөр жөнүндө жоболордо белгиленген башка милдеттенмелер боюнча жоопкерчилик тартат.

33. Университет коомдук уюмдарды жана бирикмелерди (бириктерди, академияларды, кесиптик ассоциацияларды, окуу-методикалык бирикмелерди, илимий-методикалык, илимий-техникалык жана башка кенештерди жана уюмдарды), окуу-өндүрүштүк жана инновациялык бөлүмдөрдү түзө алат.

6-глава. Университеттин филиалдары

"Кыргыз Республикасынын кесиптик жогорку жана жогорку окуу жайынан кийинки билим берүү уому жөнүндө ЖОБОго" ылайык иш алып барат (*Кыргыз Республикасынын Министрлер Кабинетинин 2025-жылдын 10-июнундагы №329 Кесиптик жогорку жана орто билим берүү жаатындагы ченемдик укуктук актыларды бекитүү жөнүндө токтому 1-тиркеме*).

7-глава. Университеттин билим берүү иши

34. КУМИУда адистерди даярдоо Министрлер Кабинети тарабынан бекитилүүчү Кыргыз Республикасынын жогорку кесиптик билим берүүнүн багыттарынын жана адистиктеринин тизмесине ылайык жүзөгө ашырылат.

35. Жогорку кесиптик билим берүүнүн багыттары жана (же) адистиктери боюнча билим берүү программаларын ишке ашыруу укугуна университет лицензиялоонун жыйынтыгы боюнча ээ болот.

36. Университет кадрларды даярдоону республикалык бюджеттен каржылануучу мамлекеттик билим берүү гранттарынын негизинде, ошондой эле жеке жана юридикалық жактар менен келишим боюнча окутуунун акысын төлөө менен ишке ашырат.

37. Мамлекеттик билим берүү грантынын эсебинен КУМИУда окуу үчүн багыттар жана адистиктер боюнча билим алуучуларды кабыл алуу планы Министрлер Кабинети тарабынан бекитилет. Окутуунун акысын төлөө менен келишимдер боюнча орундарга билим алуучуларды кабыл алуу планы билим берүү ишине лицензияга ылайык университет тарабынан түзүлөт.

38. Багыттар жана (же) адистиктер боюнча билим берүүнүн мазмуну сактоо милдеттүү болуп саналган тиешелүү мамлекеттик билим берүү стандарттарынын талаптарынын негизинде университет тарабынан аныкталат. Университет мамлекеттик билим берүү стандарттарынын талаптарын аткарбагандыгы үчүн ыйгарым укуктуу мамлекеттик орган тарабынан чаралар көрүлөт.

39. КУМИУда жогорку кесиптик билим берүү программалары төмөнкүдөй формаларда өздөштүрүлөт: күндүзгү, күндүзгү-сырттан (кечки), сырттан окуу формасында.

Сырттан, күндүзгү-сырттан (кечки) формада формасында жогорку кесиптик билим берүү программасын ишке ашырууга университет күндүзгү форма боюнча окуткан жана Министрлер Кабинети бекиткен тизмеге ылайык сырттан, күндүзгү-сырттан (кечки) формада даярдоого тыюу салынбаган багыттар же адистиктер боюнча уруксат берилет.

Университет аралыктан билим берүү технологияларын, ошондой эле окутуунун гибриддик методун колдонууга укуктуу, мында педагог менен билим алуучунун онлайн окутуу методу менен түздөн-түз байланышы аркылуу окутуунун салттуу методу айкалыштырылат. (*зарыл болгон шартта*)

Университет онлайн окутуу методу менен билим берүү кызматтарын көрсөтүүчү онлайн билим берүү уюму катары билим берүү ишин жүзөгө ашырууга укуктуу. (*зарыл болгон шартта*)

40. Окуу процессин уюштуруу университет тарабынан окутуунун жогорку сапатын камсыз кылууга, студенттердин окуусунун жана турмуш-тиричилигинин коопсуз шарттарын түзүгө негизделип ишке ашырылат.

41. Университеттеги окуу процесси окутуунун каражаттарын, формаларын жана методдорун педагогикалык жактан негиздүү тандоого негизделет.

Окутуунун бардык формалары боюнча сабактардын негизги түрлөрү мамлекеттик билим берүү стандарттарынын талаптарын аткарууну камсыз кылуучу билим берүү программалары жана окуу пландары менен аныкталат. Сабактардын негизги түрлөрүнөн тышкарды университет кошумча кызмат көрсөтүү түрүндө билим алуучулардын кызыкчылыштарын жана чыгармачылык жөндөмдөрүн өнүктүрүүгө багытталган факультативдик жана башка сабактардын түрлөрүн киргизе алат.

42. Окутуу тилдери окутуунун жогорку сапатын камсыз кылуу, билим алуучулардын суроо-талаптарын канаттандыруу милдеттеринен улам, окуу процессин кадрлар жана методикалык камсыздоо мүмкүнчүлүктөрүн эске алуу менен университет тарабынан белгilenет.

Билим берүү процессин уюштурууда университет окутуу каражаты катары эки же андан көп тилди колдоно алат.

43. Окутуу мөөнөтү, окуу жылышын башталышы жана аякташы, билим алуучулардын жумалык окуу жүктөмү, экзамендик сессиялардын жана каникулдардын мөөнөтү жана узактыгы, ошондой эле практикалык окутуунун түрлөрү мамлекеттик билим берүү стандарттарынын талаптарына ылайык окуу пландарында белгilenет. Аудиториялык сабактардын (академиялык saatтын) узактыгы 40 мүнөттүн чегинде университеттин уставында белгilenет.

44. Жогорку кесиптик билим берүү программалары боюнча баштапкы окутуу (анын ичинде экстернат формасында) биринчи жогорку кесиптик билим алуу болуп эсептелет.

45. Билим берүү уюму баалоо системасын өз алдынча тандайт. Билим алуучуларды жана бүтүрүүчүлөрдү даярдоонун сапатын баалоо алардын учурдагы, орто аралык жана жыйынтыктоочу мамлекеттик аттестациясын камтууга тийиш. Университеттин студенттерин учурдагы контролдоо жана орто аралык аттестациядан өткөрүү жөнүндө жобо Министрлер Кабинети тарабынан бекитилет.

46. Тиешелүү мамлекеттик билим берүү стандарттарынын талаптарынын денгээлинде окуу планын жана билим берүү программаларын толук көлөмдө аткарған билим алуучулар жыйынтыктоочу мамлекеттик аттестацияга киргизилет. Университет бүтүрүүчүлөрүн жыйынтыктоочу мамлекеттик аттестациялоо тартиби Министрлер Кабинети тарабынан аныкталат жана окуу жайдын ички жобосуна ылайык жүргүзүлөт,

Жыйынтыктоочу мамлекеттик аттестациянын натыйжалары боюнча бүтүрүүчүгө адистиги боюнча же багыты боюнча квалификация ыйгаруу жана ага билими жөнүндө мамлекеттик үлгүдөгү жана (же) өздүк үлгүдөгү документти берүү жөнүндө маселе чечилет.

47. Университеттен чыгарылган билим алуучуга билими жөнүндө документтин түп нускасы жана белгиленген үлгүдөгү академиялык маалымкат (транскрипт) финансыйлык жана материалдык карыздары, әнын ичинде билим берүү жаатындагы Кыргыз Республикасынын мыйзамдарында каралган учурларда мамлекеттик билим берүү гранттарынын негизинде окутуунун наркынын ордун толтургандан кийин берилет.

8-глава. Университеттин илимий иши

48. КУМИУ фундаменталдык жана колдонмо илимий изилдөөлөрдү милдеттүү түрдө жүргүзөт, алар жогорку кесиптик билимдүү жогорку сапаттагы адистерди даярдоонун негизи болуп саналат.

49. Республикалык бюджеттин эсебинен каржылануучу (илимий изилдөөлөргө жана долбоорлоо иштерине мамлекеттик заказ) илимий иштерди пландаштыруу белгиленген тартипте бекитилген илимий-изилдөө (илимий-техникалык) программаларына ылайык КЖБ уюму тарабынан ишке ашырылат.

Келишимдер боюнча аткарылуучу демилгелүү изилдөөлөрдү, илимий-изилдөө иштерин, ошондой эле башка чыгармачылык иштерди пландоо окумуштуулар көнешинин сунушу боюнча университеттин жетекчиси тарабынан бекитилүүчү тематикалык пландарга ылайык КУМИУ тарабынан ишке ашырылат.

50. КЖБ уюмунда илимий изилдөөлөрдү уюштуруунун милдеттүү шарттары болуп илимий жана окуу процесстерин интеграциялоону камсыз кылуу, ошондой эле илимий-педагогикалык кадрларды даярдоо саналат.

9-глава. КУМИУнун студенттери, угуучулары, аспиранттары (адъюнкттары), докторанттары жана изденүүчүлөрү

51. Белгиленген тартипте КУМИУга кабыл алынган жана кайсы деңгээлде болбосун жогорку билим алып жаткан адамдар студент деген статуска ээ болот. Студентке студенттик билет жана зачеттук китеччи (электрондук зачеттук китеччи) берилет.

52. Студенттерди университетке кабыл алуу, которуу, окуудан чыгаруу жана калыбына келтирүү Министрлер Кабинетинин ченемдик укуктук актылары жана КУМИУнун ички Жобосу менен жөнгө салынат.

53. Мамлекеттик билим берүү гранттарынын негизинде окуп жаткан жана жүйөлүү себептер (ден соолугунун абалы, үй-бүлөлүк абалы, республиканын чегинен убактылуу чыгуу, мөөнөттүү аскер кызматын өтөө) менен окуусун токтоткон адамдар үч жылдын ичинде ошондой эле (гранттык) негизде окууга кайра калыбына келтирилүү укугуна ээ.

54. КУМИУга кабыл алуу тартиби Министрлер Кабинети тарабынан бекитилет. КУМИУнун кабыл алуу тартиби боюнча жүргүзүлөт.

55. Медициналык көрсөткүчтөр боюнча жана башка өзгөчө шарттарда КУМИУнун студентине Министрлер Кабинети тарабынан белгиленген тартипте анык аскердик кызматка чакыруу мөөнөтүн кийинкиге калтыруу укугун сактоо менен академиялык өргүү берилет.

56. Күндүзгү окуу формасы боюнча окуган студенттер үчүн окуу жылышын ичинде эки жолу узактыгы жети жума, бирок он жумадан көп эмес мөөнөткө қаникул берилет.

57. 1-курстун студенттерине академиялык өргүү медициналык көрсөткүчтөр боюнча жана аскер кызматын өтөөгө байланыштуу гана берилет.

58. Мамлекеттик билим берүү гранттарынын эсебинен билим алып жаткан студенттерге Министрлер Кабинети тарабынан аныкталуучу тартилте жана өлчөмдө стипендия берилет.

Юридикалык жана жеке жак менен түзүлгөн келишимдер боюнча окуп жаткан студенттер келишимдерде көрсөтүлгөн шарттарга ылайык окууга жиберүүчүлөрдүн эсебинен стипендия алууга укуктуу.

59. КЖБ уюмдарынын студенттери төмөнкүлөргө укуктуу:

- 1) сапаттуу билим алууга;
- 2) коопсуз билим берүү чөйрөсүнө;
- 3) ден соолукка, моралдык жана руханий өнүгүүгө зыян келтирүүчү маалыматтан, пропагандадан жана үгүттөн коргоого;

4) медициналык кароого жана алгачкы медициналык жардамды уюштурууга;

5) эксплуатациялоонун ар кандай формаларынан жана ден соолукка зыян келтирүүчү аракеттерден, ошондой эле физикалык жана психологиялык зомбулуктан, кадыр-баркты басмырлоодон коргоого;

6) адамдын кадыр-баркын урматтоого, өз көз карашын жана ишенимин эркин билдириүүгө;

7) мамлекеттик билим берүү стандарттарына ылайык сапаттуу билим алууга;

8) кошумча билим берүү кызматтарын, анын ичинде акы төлөө негизинде кызмат көрсөтүүлөрдү алууга;

9) билим берүү уюмдарында маалыматтык ресурстарды акысыз пайдаланууга;

10) аскердик милдет, аскердик жана альтернативдик кызмат жаатындагы Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына ылайык аскердик кызматка чакырууну кийинкиге калтырууга;

11) алардын психофизикалык өнүгүүсүнүн өзгөчөлүктөрүн жана ден соолугунун абалын эске алуу менен окутуу учун шарттардын түзүлүшүнө;

12) мамлекеттик билим берүү стандартынын алкагында КЖБ уюмунун тиешелүү түзүмдүк бөлүмдөрү менен макулдашуу боюнча КЖБ уому сунуш кылган тандоо жана профилдер (адистиктер) боюнча курстардын топтомун тандоого;

13) Министрлер Кабинети аныктаган тартилте башка кесиптик билим берүү программысы боюнча окууну улантууга же башка КЖБ уомуна өтүүгө;

14) ыйгарым укуктуу мамлекеттик орган тарабынан белгиленген тартилте окутуунун жекече графигине жана экстернат тартибинде экзамен тапшырууга;

15) илимий-изилдөө иштеринин бардык түрлөрүнө, конференцияларга, симпозиумдарга катышууга, өзүнүн эмгектерин, анын ичинде КЖБ уюмунун басылмаларында жарыялоого сунуштоого;

16) КЖБ уюмунун уставында аныкталган тартилте окуу-лабораториялык жайларды, китеңканаларды, окуу, илимий жана башка бөлүмдөрдүн спорттук курулмаларын пайдаланууга;

17) КЖБ уюмунун администрациясынан Кыргыз Республикасынын калкын иш менен камсыз кылуу чөйрөсүндөгү абал жөнүндө маалымат алууга;

18) администрациянын чечимдери боюнча билим берүүнү мамлекеттик башкаруу органына жана администрациялык органдарга даттанууга;

19) КЖБ уюмунун ишинин маанилүү маселелерин талкуулоого жана чечүүгө КЖБ уюмунун коомдук уюмдары жана башкаруу органдары аркылуу катышууга.

60. Студенттер мамлекеттик билим берүү стандартынын талаптарынын деңгээлинде билим берүү программаларын өздөштүрүүгө, окуу планында жана окуу программаларында караптап тапшырмалардын бардык түрлөрүн белгиленген мөөнөттө аткарууга, окуу жайдын уставын, ички тартип эрежелерин сактоого, жүрүм-турумдун этикалык ченемдерин сактоого, жалпы улуттук жана жалпы адамзаттык баалуулуктарды урматтоого, келтирилген зыян учун КЖБ уюмунун локалдык актыларына ылайык жоопкерчилик тартууга милдеттүү.

61. Студенттер үчүн окуудагы, илимий-изилдөө ж.б. иштердеги жетишкен ийгиликтери үчүн материалдык жана моралдык сыйлоонун ар түрдүү формалары (анын ичинде эңчилүү стипендиялар) КЖБ уюмунын уставына ылайык жана колдо бар каражаттардын чегинде белгиленет.

62. Окуу пландарын аткарбагандыгы жана университеттин уставында каралган башка милдеттерди бузгандыгы үчүн студенттерге карата КЖБ уюмунаң чыгарууга чейинки тартиптик таасир этүү чарапары колдонулушу мүмкүн.

Ички тартип эрежелерин бузуу үчүн жазалар, анын ичинде КЖБ уюмунаң чыгаруу студенттен жазуу түрүндө түшүнүк кат алғандан кийин колдонулушу мүмкүн.

63. Өндүрүштөн бошотулуп окуган КЖБ уюмунын бүтүрүүчүлөрүн ишке орноштуруу Кыргыз Республикасынын эмгек жана калкты иш менен камсыз кылуу жөнүндө мыйзамдарына ылайык ишке ашырылат. Мамлекеттик билим берүү гранттарынын эсебинен окуган жаш адистерди бөлүштүрүү тартиби Министрлер Кабинети тарабынан аныкталат.

64. КЖБ уюмунын угуучулары болуп ЖОЖго чейинки даярдоочу, квалификацияны жогорулатуучу жана кесиптик кайра даярдоочу, жогорку кесиптик билими бар адистерди ЖОЖдон кийинки баштапкы даярдоочу түзүмдүк бөлүмдөрдө билим алуучулар саналат.

Угуучулардын укуктук абалы, ошондой эле аларды окутууну уюштуруу КЖБ уюмдарынын жетекчилери тарабынан бекитилүүчү тийиштүү түзүмдүк бөлүмдөр жөнүндө жоболор менен аныкталат.

65. Илимдин кандидаты деген илимий наамы бар жана илимдин доктору деген илимий даражаны жактоого диссертацияны даярдоо үчүн докторантурага кабыл алынган адамдар докторанттар болуп саналат.

66. PhD докторанттары болуп “магистр” же “адис” диплому менен тастыкталган жогорку кесиптик билими бар жана философия илимдеринин доктору (PhD)/профиль боюнча доктор квалификациясын ыйгаруу үчүн диссертацияны жактоо менен илимий-изилдөө ишин даярдоо үчүн PhD докторантурасына кабыл алынган адамдар саналат.

67. Аспиранттар (адъюнкттар) болуп жогорку кесиптик билими бар жана аспирантурада (адъюнктурада) окуп жаткан жана илимдин кандидаты илимий даражасын изденүүгө диссертация даярдан жаткан адамдар саналат.

68. Изденүүчүлөр болуп жогорку кесиптик билими бар, КЖБ уюмуна бекитилген, аспирантурасы же докторантурасы бар жана аспирантурада окубай туруп илимдин кандидаты илимий даражасын изденүүгө диссертация даярдан жаткан адамдар, ошондой эле илимдин кандидаты илимий даражасы бар жана илимдин доктору илимий даражасын изденүүгө диссертация даярдан жаткан адамдар саналат.

69. Аспиранттардын (адъюнкттардын), докторанттардын, базалык докторантураларын докторанттарынын жана изденүүчүлөрдүн укуктук абалы, ошондой эле аларды окутуу тартиби Министрлер Кабинети тарабынан аныкталат.

10-глава. КЖБ уюмдарынын кызматкерлери

70. КЖБ уюмдарында илимий-педагогикалык курам (профессордук-окутуучулук курам, илимий кызматкерлер), инженердик-техникалык, административдик-чарбалык, окуу-көмөкчү, тейлөөчү ж.б. сыйяктуу кызмат орундары каралат.

71. КЖБ уюмдарынын профессордук-окутуучулук курамынын кызмат орундарын ээлөө тартиби Министрлер Кабинети тарабынан аныкталат.

Административдик-чарбалык, инженердик-техникалык, окуу-көмөкчү, тейлөөчү жана башка персоналдын кызмат орундарына келишимдин (контракттын) негизинде дайындалат.

КЖБ уюмунун окутуучуларын жана башка кызматкерлерин ишке кабыл алуу жана иштен бошотуу Кыргыз Республикасынын эмгек мыйзамдарына же келишимде (контрактта) каралган шарттарга ылайык жүргүзүлөт.

72. Илимий-педагогикалық курам (педагогикалық кызматкерлер) төмөнкүлөргө укуктуу:

- 1) мамлекеттик билим берүү стандарттарына ылайык билим берүү программаларын, окутуу формаларын жана методдорун, окуу китеңтерин жана окуу куралдарын эркин тандоого;
- 2) инновациялык методдорду жана технологияларды түзүүгө жана пайдаланууга, илимий-педагогикалық эксперимент жүргүзүүгө, алдынкы педагогикалық тажрыйбаны окуу процессине киргизүүгө;
- 3) билим алуучулардын билим алуудагы жана башка жетишкендиктери үчүн сыйлоого;
- 4) жеке педагогикалық ишке, Кыргыз Республикасынын салык мыйзамдарында белгиленген тартиpte репетитордук жана тренингдер тартибинде сабактарды өткөрүүгө;
- 5) билим берүү уюмун башкарууга катышууга;
- 6) үзгүлтүксүз кесиптик өнүгүүгө, методикалык колдоого жана насаатчылыкка;
- 7) окутуу каражаттарын жана методдорун эркин тандоого жана окуу, илимий процесстердин жогорку натыйжалуулугун камсыз кылуучу илимий изилдөөлөрдү жүргүзүүгө;
- 8) Кыргыз Республикасынын эмгек мыйзамдарына ылайык акы төлөнүүчү ергүүгө;
- 9) квалификацияны жогорулатуу жана окуу китеңтерин жазуу үчүн үч айдан бир жылга чейин чыгармачылык өргүүгө. Чыгармачылык өргүүнүн узактыгы менен мезгилдүүлүгү өргүүнүн максатына жана каржылоону камсыз кылуу мүмкүнчүлүктөрүнө жараша КЖБ уюмунун окумуштуулар кеңеши тарабынан же контракттын шарттарында аныкталат;
- 10) өзүнүн кесиптик ишинин тийиштүү уюштуруу жана материалдык-техникалык жактан камсыз болушуна;
- 11) белгиленген тартиpte КЖБ уюмунун окумуштуулар кеңешине шайланууга жана шайлоого катышууга;
- 12) КЖБ уюмунун окуу, илимий маселелерин жана иштин башка түрлөрүн талкуулоого жана чечүүгө катышууга;
- 13) КЖБ уюмунун уставында белгиленген тартиpte имаратты, маалымат фондун, лабораториялардын, кабинеттердин, китеңканалардын, компьютердик класстардын, окуу жана илимий мекемелердин, социалдык-тиричилик, маданият ж.б. бөлүмдөрүнүн тейлөө кызматтарынан пайдаланууга;
- 14) КЖБ уюмунун администрациясынын буйруктарына жана тескемелерине даттанууга.

73. Илимий-педагогикалық курам (педагогикалық кызматкерлер) төмөнкүлөргө укугу жок:

- 1) КЖБ уюмдарында диний жана атеисттик пропаганда жүргүзүүгө;
- 2) билим берүү уюмдарында саясий топторду, партияларды уюштурууга;
- 3) шовинисттик, улутчул, милитаристтик, сепаратисттик идеологияны жайылтууга;
- 4) билим алуучуларды иш таштоо кыймылдарына жана саясий акцияларга катышууга тартууга;
- 5) билим алуучуларга карата зомбулукка жана ар кандай басмырлоого.

74. КЖБ уюмунун илимий педагогикалық курамы (педагогикалық кызматкерлер) төмөнкүлөргө милдеттүү:

- 1) окутууну жогорку кесиптик деңгээлде жүргүзүүгө;
- 2) инклузивдик билим берүү, окутууну дифференциациялоо жана индивидуалдаштыруу принциптерин сактоого;

3) ата-энени, коомдун башка мүчөлөрүн, Кыргыз Республикасынын маданий-тарыхый баалуулуктарын, мамлекеттик түзүлүштүү урматтоо рухунда окуу-тарбия иштерин жүргүзүүгө, айлана-чөйрөгө аяр мамиле кылууга тарбиялоого;

4) жалпы адамзаттык баалуулуктарды: боорукердикти, эмгекчилдикти, гуманизмди, мекенчилдикти, адилеттүүлүктүүрматтоону бекемдөөгө жана коррупцияга карата сабырсыздыкты тарбиялоого;

5) өзүнүн кесиптик билимин жана көндүмдөрүн түрүктүү өркүндөтүүгө, өзүнүн квалификациясын жогорулатууга, илимий изилдөөлөрдү жана чыгармачылык иштердин башка формаларын аларга билим алуучуларды активдүү тартуу менен жүргүзүүгө;

6) билим алуучулардын ар-намысын жана кадыр-баркын урматтоого, өз ишинде гендердик зомбулуктун жана басмырлоонун көрунүштөрүнө жол бербөөгө, ошондой эле билим алуучулардын ортосундагы мындай көрунүштөрдү алдын алууга;

7) билим алуучуларды элдердин ортосундагы өз ара түшүнүшүү, тынчтык, ынтымак рухунда ан-сезимдүү жашоого даярдоого;

8) билим алуучулардын жекече чыгармачылыгын жана сыйчыл ой жүгүртүүсүн өнүктүрүүгө көмөктөшүүгө;

9) студенттердин өз алдынчалыгын, демилге көтөрүү, чыгармачылык жөндөмдөрүн өнүктүрүүгө, аларда жогорку адеп-ахлак ченемдерин, заманбап цивилизация жана демократия шарттарында кесиптик сапаттарды, жарандык позицияны, жашоого жана эмгекке жөндөмдүүлүгүн калыптандырууга;

10) КЖБ уюмунун уставынын ченемдерин аткарууга.

75. КЖБ уюмунун административдик-чарбалык жана башка персонаалынын укуктары жана милдеттери Кыргыз Республикасынын Эмгек жөнүндө мыйзамдары, устав жана ички тартип эрежелери, кызматтык нускамалар менен аныкталат.

76. КЖБ уюмунун илимий-педагогикалық жана илимий кадрларын даярдоо төмөнкү формаларда ишке ашырылат:

- аспирантура (адъюнктура), докторантура жана PhD докторантура;
  - илимдин доктору илимий даражасын изденүүгө диссертация даярдоо үчүн илимий кызматкерлердин кызмат орундарына которуу;
  - илимдин кандидаты жана доктору илимий даражасын изденүүгө диссертацияларды даярдоо жана жактоо үчүн изденүүчүлөрдү КЖБ уюмуна бекитүү;
  - диссертациянын үстүндө ишти аяктоо үчүн чыгармачылык өргүү.

77. Илимий-педагогикалык кадрларды кайра даярдоо жана квалификациясын жогорулатуу белгиленген тартипте КЖБ уюмунун атайын түзүмдүк бөлүмдерүндө, ошондой эле кадрлардын квалификациясын жогорулатуу жана аларды кайра даярдоочу окуу жайларда ишке ашырылат.

Илимий-педагогикалык кадрларды даярдоону уюштуруу тартиби Министрлер Кабинети тарабынан белгиленет.

78. КЖБ уюмунун окутуучулары өзүнүн негизги кызматы менен бирге бир эле учурда кафедра башчысынын, декандын (анын орун басарынын), бөлүм башчысынын, аспирантура, практика жана инженердик-техникалык, административдик-чарбалык, окуу-көмөкчү, тейлөөчү персоналдын кошумча милдеттерин айкалыштырып аткара альшат.

Административдик-башкаруу курамы кызмат орундарын айкалыштыруу шартында педагогикалык иштерди да аткара алат. Бул иштерди аткаруунун шарттары Кыргыз Республикасынын Эмгек мыйзамдары жана Министрлер Кабинетинин ченемдик актылары менен шартталат.

11-глава. КЖБ уюмдарынын финансыйк жана чарбалык иши

79. Университетти каржылоо булактары болуп төмөнкүлөр саналат:

- 1) республикалық бюджет;

- 2) жергиликтүү бюджет;
  - 3) билим берүү уюмдарынын уюмдаштыруучуларынын каражаттары, ошондой эле жеке жана юридикалык жактардын, чет мамлекеттердин жана эл аралык уюмдардын салымдары;
  - 4) Кыргыз Республикасынын мыйзамдарында тыюу салынбаган иштин натыйжасында алынган билим берүү уюмдарынын каражаттары;
  - 5) кредиттер жана гранттар;
  - 6) билим берүү уюмун өнүктүрүү үчүн каржылоонун кошумча булактары катары тартылуучу ата-энелердин (мыйзамдуу өкүлдөрүнүн) ыктыярдуу каражаттары;
  - 7) билим берүү кызмат көрсөтүүлөрү үчүн төлөнгөн каражаттар;
  - 8) билим берүү уюмдарынын өз каражаттары, анын ичинде Кыргыз Республикасынын бюджеттик жана салык мыйзамдарында тыюу салынбаган консультациялык, илимий-изилдөө, басма, окуу-өндүрүштүк жана башка киреше алып келүүчү иштерден, ошондой эле негизги жана кошумча билим берүү программаларынын бардык түрлөрү боюнча бюджеттен тышкаркы билим берүү ишинен, анын ичинде мамлекеттик билим берүү стандарттарынын талаптарынын чектериндеги валюталык каражаттар;
  - 9) Кыргыз Республикасынын жарандык мыйзамдарынын алкагындагы келишимдик мамилелердин негизиндеги юридикалык жана жеке жактардын каражаттары;
  - 10) билим берүү уюмунун окуу жана көмөкчү чарбаларынын эсебинен, анын ичинде ижара негизинде алынган каражаттар;
  - 11) коммерциялык банктардагы депозиттик салымдардан түшкөн каражаттар;
  - 12) чет мамлекеттердин (фонддордун) каражаттары, чет өлкөлүк жарандардын каражаттары;
  - 13) Кыргыз Республикасынын мыйзамдарында тыюу салынбаган башка булактар.
80. Мамлекеттик заказ боюнча кадрларды даярдоону каржылоо мамлекеттик билим берүү гранттарынын эсебинен окуган студенттердин контингентинин саны боюнча жүзөгө ашырылат.
81. Бюджеттен тышкарлы каржылоонун өлчөмү аларга тендерширилген материалдык чыгымдарды университеттин профилине ылайык келген иштерди жүргүзүүнү, эмгек ақыны төлөө үчүн каражаттарды түзүүнү, керектүү материалдык-техникалык базаны түзүүнү, эмгек жамаатын социалдык жактан өнүктүрүүнү жана материалдык дем берүүнү камсыз кылуусу керек.
82. Окуу үчүн ар бир окуу жылына аky төлөөнүн өлчөмү чыгымдар сметасы менен аныкталат жана КУМИУнун жетекчиси тарабынан бекитилет.
- Окутуунун сметалык наркы окутуу, тарбиялоо жана илимий процесстерди жүргүзүүгө жана маалыматтык камсыздоого, окуу жайдын учурдагы күтүүгө, эмгек ақы төлөөгө каражаттарды түзүүгө, материалдык-техникалык базаны өнүктүрүүгө жана кызматкерлерге материалдык жактан дем берүүгө, студенттерди социалдык колдоого чыгымдарды камтууга тийиш.
- Түшкөн пайда окутуунун наркына кирбейт.
- Университет окууга тапшыруучуларды окутуунун наркын төлөөнүн тартиби менен (окуу үчүн төлөнүүчү ақынын өлчөмүн, аны төлөөнүн тартибин жана мөөнөтүн, ақы төлөөнүн мөөнөтүн жана төлөнүүчү сумманын өлчөмүн бузгандыгы үчүн өз ара жоопкерчилик, санкция ж.б.) тааныштырууга жана билим алуучулар (заказчылар) менен түзүлүүчү келишимдерде чагылдырууга милдеттүү.
83. Кыргыз Республикасынын жарандары үчүн КУМИУ тарабынан көрсөтүлүүчү билим берүү кызматтарына ақы төлөө билим берүү уюмунун банктык эсебине же казыналыктагы атайын эсепке акча каражаттарын чегерүү жолу менен улуттук валютада жүргүзүлөт.

84. Чет өлкөлүк жаандыгы бар мекендештер үчүн менчигинин түрүнө жана ведомстволук таандыгына карабастан КУМИУда окуу үчүн ақы төлөөнүн Кыргыз Республикасынын жаандары менен бирдей шарттары белгиленет.

Этностук кыргыздардын жана чет өлкөлүк жаандыгы бар мекендештердин контракттык форма боюнча окуусу үчүн ақы төлөө Кыргыз Республикасынын жаандары төлөгөн өлчөмдө алынат.

85. Кызматкерлердин бардык категорияларына эмгек ақы төлөөнүн, материалдык дем берүүнүн жана материалдык жардамдын өлчөмү жана формасы КУМИУда бар болгон каражаттардын чегинде жана “Билим берүү жөнүндө” Кыргыз Республикасынын Мыйзамы жана укуктук-ченемдик актылар менен белгиленет.

Мында мамлекеттик тарифтик ставкалар жана кызматтык маяна минималдуу катары колдонулат. Мамлекеттик ставкаларга жана кызматтык маяналарга үстөк ақы квалификациясына, аткарған иштеринин татаалдыгына жана шарттарына, ар бир кызматкердин жогорку окуу жайдын ишинин натыйжасына кошкон жеке салымына жараша кызматкерлердин эмгек ақысын милдеттүү дифференциялоодо белгиленет. Педагогикалык жана илимий кадрлардын ишинин натыйжалуулугун баалоодо артыкчылыктуу критерийлер болуп студенттердин билим денгээли, илимий-педагогикалык кадрларды даярдоо, илимий жана педагогикалык процесстерди интеграциялоо, педагогикалык чыгармачылык жана педагогикалык эксперименттерди жүргүзүү саналат.

86. Университет Кыргыз Республикасынын мыйзамдарында жана уставда белгиленген тартиpte өзүнүн тышкы экономикалык иш-аракеттеринен түшүүчү бюджеттен тышкаркы каражаттарды, анын ичинде валюталык каражаттарды да өз алдынча башкарат.

Эгерде Кыргыз Республикасынын мыйзамдарында башкача каралбаса, КЖБ уюмуунун финансыйлык жана материалдык каражаттары алынбайт.

87. Мамлекеттик окуу жайдын мүлкү, анын ичинде имараттары жана курулмалары анын оперативдүү башкаруусунда болот жана билим берүүдөн башка максаттарга пайдалануу үчүн алынбайт.

Мамлекеттик окуу жай катары КУМИУнун жер участоктору, имараттары жана курулмалары менчикке мамлекеттик жана муниципалдык билим берүү уюмдарына гана берилиши мүмкүн, ошондой эле менчиктештириүүгө жана ээликтен ажыратууга жатпайт.

88. КУМИУ мамлекеттик заказды аткарууга бөлүнгөн каражаттардын чегинде, ошондой эле өзүнүн каражаттарынын жана башка мыйзамдуу булактардын эсебинен материалдык-техникалык базаны өз алдынча өнүктүрөт.

12-глава. Университетте иштеген коомдук уюмдар

89. Университетте иши анын ишинин негизги багыттарына ылайык келген коомдук уюмдар (саясий жана диний уюмдардан тышкарь) түзүлүшү мүмкүн.

Коомдук уюмдар менен өз ара мамиле келишимдер жана окуу жайдын уставы менен жөнгө салынат.

90. Университеттин билим алуучуларынын кызыкчылыктарын алардын коомдук бирикмелери жана уюмдары билдире алат.

91. КУМИУ юридикалык жак болуп саналган жана өзүнүн уставынын негизинде иштеген комплекстердин, бирикмелердин (ассоциациялардын, бирликтердин) курамына кириши мүмкүн.

92. Окуу-методикалык, илимий-методикалык, илимий-техникалык жана башка бирикмелер жана кеңештер ыйгарым укуктуу мамлекеттик орган бекиткен алар жөнүндө жоболорго ылайык түзүлөт жана өз ишин жүзөгө ашырат.

Бул бирикмелердин жана кеңештердин сунуштары университеттин окумуштуулар кеңешинин ишинде жана мамлекеттик башкаруу органдары тарабынан эске алынат.

84. Чет өлкөлүк жарандыгы бар мекендештер үчүн менчигинин түрүнө жана ведомстволук таандыгына карабастан КУМИУда окуу үчүн акы төлөөнүн Кыргыз Республикасынын жарандары менен бирдей шарттары белгиленет.

Этностук кыргыздардын жана чет өлкөлүк жарандыгы бар мекендештердин контракттык форма боюнча окуусу үчүн акы төлөө Кыргыз Республикасынын жарандары төлөгөн өлчөмдө алынат.

85. Кызматкерлердин бардык категорияларына эмгек акы төлөөнүн, материалдык дем берүүнүн жана материалдык жардамдын өлчөмү жана формасы КУМИУда бар болгон каражаттардын чегинде жана “Билим берүү жөнүндө” Кыргыз Республикасынын Мыйзамы жана укуктук-ченемдик актылар менен белгиленет.

Мында мамлекеттик тарифтик ставкалар жана кызматтык маяна минималдуу катары колдонулат. Мамлекеттик ставкаларга жана кызматтык маяналарга үстөк акы квалификациясына, аткарган иштеринин татаалдыгына жана шарттарына, ар бир кызматкердин жогорку окуу жайдын ишинин натыйжасына кошкон жеке салымына жараша кызматкерлердин эмгек акысын милдеттүү дифференциялоодо белгиленет. Педагогикалык жана илимий кадрлардын ишинин натыйжалуулугун баалоодо артыкчылыктуу критерийлер болуп студенттердин билим деңгээли, илимий-педагогикалык кадрларды даярдоо, илимий жана педагогикалык процесстерди интеграциялоо, педагогикалык чыгармачылык жана педагогикалык эксперименттерди жүргүзүү саналат.

86. Университет Кыргыз Республикасынын мыйзамдарында жана уставда белгиленген тартипте өзүнүн тышкы экономикалык иш-аракеттеринен түшүүчү бюджеттен тышкаркы каражаттарды, анын ичинде валюталык каражаттарды да өз алдынча башкарат.

Эгерде Кыргыз Республикасынын мыйзамдарында башкача каралбаса, КЖБ уюмуунун финансыйлык жана материалдык каражаттары алынбайт.

87. Мамлекеттик окуу жайдын мүлкү, анын ичинде имараттары жана куруулмалары анын оперативдүү башкаруусунда болот жана билим берүүдөн башка максаттарга пайдалануу үчүн алынбайт.

Мамлекеттик окуу жай катары КУМИУнун жер участоктору, имараттары жана куруулмалары менчикке мамлекеттик жана муниципалдык билим берүү уюмдарына гана берилиши мүмкүн, ошондой эле менчиктештириүүгө жана ээликтен ажыратууга жатпайт.

88. КУМИУ мамлекеттик заказды аткарууга бөлүнгөн каражаттардын чегинде, ошондой эле өзүнүн каражаттарынын жана башка мыйзамдуу булактардын эсебинен материалдык-техникалык базаны өз алдынча өнүктүрөт.

12-глава. Университетте иштеген коомдук уюмдар

89. Университетте иши анын ишинин негизги багыттарына ылайык келген коомдук уюмдар (саясий жана диний уюмдардан тышкарь) түзүлүшү мүмкүн.

Коомдук уюмдар менен өз ара мамиле келишимдер жана окуу жайдын уставы менен жөнгө салынат.

90. Университеттин билим алуучуларынын кызыкчылыктарын алардын коомдук бирикмелери жана уюмдары билдире алат.

91. КУМИУ юридикалык жак болуп саналган жана өзүнүн уставынын негизинде иштеген комплекстердин, бирикмелердин (ассоциациялардын, бирликтердин) курамына кириши мүмкүн.

92. Окуу-методикалык, илимий-методикалык, илимий-техникалык жана башка бирикмелер жана кенештер ыйгарым укуктуу мамлекеттик орган бекиткен алар жөнүндө жоболорго ылайык түзүлөт жана өз ишин жүзөгө ашырат.

Бул бирикмелердин жана кенештердин сунуштары университеттин окумуштуулар кенешинин ишинде жана мамлекеттик башкаруу органдары тарабынан эске алынат,

13-глава. Университеттин эл аралык жана тышкы экономикалык иши

93. Университет жогорку жана ЖОЖдон кийинки билим берүү жаатында эл аралык кызматташууга катышууга, чет өлкөлүк жана эл аралык мекемелер, ишканалар жана уюмдар менен түз байланыш түзүүгө, мамлекеттер аралык жана эл аралык билим берүү, илимий жана илимий-изилдөө программаларын ишке ашырууга укуктуу. Ушул максатта университет:

- эл аралык коомдук (өкмөттүк эмес) билим берүү бирикмелерине жана уюмдарына кире алат;
- чет өлкөлүк өнөктөштөр менен биргелешкен иш жөнүндө келишимдерди түзө алат, алар Кыргыз Республикасынын эл аралык келишимдери катары каралбайт.

94. КУМИУда чет өлкөлүк жарандарды даярдоо, кайра даярдоо жана квалификациясын жогорулатуу, ошондой эле Кыргыз Республикасынын жарандарын даярдоо, кайра даярдоо жана квалификациясын жогорулатуу, илимий-педагогикалык кадрлардын башка өлкөлөрдө жана Министрлер Кабинети тарабынан белгиленген квотадан тышкary тиешелүү мамлекеттер аралык макулдашуулар боюнча иштөөсү университеттин чет өлкөлүк жарандар жана чет өлкөлүк юридикалык жактар менен түзгөн түз келишимдер боюнча жүзөгө ашырылат.

95. КУМИУнун уставында каралган жана алардын негизги милдеттерин аткарууга багытталган тышкы экономикалык иш менен алектенүүгө укуктуу.

96. Эл аралык КЖБ уюмдары жана алардын филиалдары эл аралык макулдашууларга ылайык ачылат.

97. Эл аралык иштин бардык түрлөрү Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына каршы келбegen келишимдердин негизинде (эгерде Кыргыз Республикасы менен тиешелүү мамлекеттин ортосунда түзүлгөн эл аралык макулдашууларда башкача каралбаса) жүзөгө ашырылат.